

Nr 118.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1944 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl vid armén och kustartilleriet m. m.

(1:a avd.)

I propositionen nr 143 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 25 februari 1944, föreslagit riksdagen besluta, att arméns och marinens manskapsstater skola utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll anförts.

Inledningsvis har departementschefen erinrat om att den fast anställda manskapskaderns storlek bestämmes med hänsyn till dels krigsorganisationens behov av fast anställt och f. d. fast anställt manskap, dels fredstjänstens behov av underbefäl och förhandsmän, och att i 1942 års försvarsbeslut förutsattes, att det fast anställda manskapets civilanställningsfråga skulle upptagas till förnyat övervägande, därvid jämväl skulle beaktas väckta förslag om inrättande vid armén och kustartilleriet av ett antal pensionsreglerade befattningar för äldre manskap samt av truppinstruktörsbefattningar, avsedda att rekryteras ur de värnpliktigas led. Vidare skulle framförda synpunkter om ökad användning inom försvarsväsendet av civil arbetskraft övervägas.

Sedan särskilda utredningsmän tillkallats för att inom försvarsdepartementet biträda med utredning rörande långtjänstunderbefäl och värnpliktiga truppinstruktörer vid försvarsväsendet ävensom i samband därmed stående frågor, hava utredningsmännen — 1942 års underbefälsutredning — den 3 februari 1944 avgivit betänkande med förslag angående långtjänstunderbefäl m. m.

1942 års underbefälsutredning har i enlighet med meddelade direktiv verkställt utredning dels rörande inrättande av befattningar vid armén och kustartilleriet för långtjänstunderbefäl med pensionsrätt, dels i fråga om möjligheten att, för vinnande av minskning i antalet manskapsbeställningar, utnyttja värnpliktiga såsom truppinstruktörer, dels beträffande frågan om tillgodoräknande av värnpliktstjänstgöring för anställning såsom fast anställd, dels angående möjligheten att minska manskapskadern genom utnyttjande av civil personal i befattningar, som hittills bestritts av fast anställt manskap, dels slutligen rörande manskapsstaternas sammansättning.

I nu förevarande proposition har departementschefen till behandling upptagit underbefälsutredningens förslag utom i vad de avse frågan om tillgodoräknande av värnpliktstjänstgöring för fast anställning.

Vid behandlingen av frågan om *inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl* har utredningen enligt de meddelade direktiven utgått från att denna fråga skulle prövas främst ur synpunkten av dess militära ändamålsenlighet och först i andra rummet med hänsyn till berörda personals intressen. Vidare har utredningen utgått från att långtjänstunderbefäl icke borde utnyttjas såsom utbildningsbefäl vid truppförbandens olika underavdelningar. Utredningen har kommit till den uppfattningen, att långtjänstunderbefäl i viss utsträckning kan med fördel placeras i befattningar inom stabs- och förvaltningstjänsten samt inom yrkestjänsten (vid armén beställningsmännen och vid kustartilleriet underbefäl inom ekonomi-, maskin- och hantverksavdelningarna).

Utredningen har sålunda ansett, att inom stabs- och förvaltningstjänstens område vid armén långtjänstunderbefäl lämpligen borde kunna utnyttjas i följande befattningar: matsalsfurir, kasernfurir, expeditionsfurir (å regements-expedition), kompani- (skvadrons- eller batteri-) furir (biträde åt kompani-, skvadrons- eller batteriadjutant), stallfurir, hundgårdsfurir, furagefurir, materielfurir (vid ingenjörtruppernas övningsplatser) samt radiofurir (vid arméns fasta radionät).

Antalet befattningar inom stabs- och förvaltningstjänstens område, som enligt utredningens mening lämpligen skulle kunna upprätthållas av långtjänstunderbefäl, uppgår till 617.

Underbefälsutredningen har vidare undersökt, vilka till yrkestjänstens område inom armén hänförliga befattningar, som lämpligen kunna ifrågakomma för långtjänstunderbefäl, och har under hänsynstagande till vissa av utredningen anförda synpunkter uppgjort förslag till inrättande av 286 långtjänstunderbefälsbeställningar för beställningsmän.

Enligt utredningens förslag skulle alltså för armén inrättas tillhoppa (617 + 286 =) 903 beställningar för långtjänstunderbefäl. Beställningarnas fördelning mellan olika förband och befattningar framgår av en i utredningens betänkande, s. 71, intagen tablå.

Vidkommande flottan, där långtjänstunderbefälsbeställningar (högbåtsmän) redan finnas inrättade, har underbefälsutredningen icke föreslagit någon ändring för närvarande beträffande dessa beställningars antal men har i anslutning till vad som framkommit vid en av vissa experter från flottan verkställd undersökning uttalat, att frågan om ett ökat antal högbåtsmän bör bli föremål för prövning av vederbörande marina myndigheter.

För kustartilleriets del har utredningen ansett följande befattningar böra bestridas av långtjänstunderbefäl: kasernfurir, kompanifurir, matsalsfurir, sjukhusfurir samt tygfurir (vid vissa angivna tyguppborder). Utredningens förslag innebär inrättande av sammanlagt 67 beställningar för långtjänstunderbefäl med fördelning mellan olika truppförband och befattningar på sätt framgår av en i betänkandet, s. 72, intagen tablå.

Flygvapnet, som redan har långtjänstunderbefäl (överfurirer), har icke berörts av utredningen.

Beträffande rekryterings- och anställningsförhållandena m. m. har utredningen föreslagit, bland annat, att beställningshavarna skola hänföras till lönegraden Mb 1 och att pensionsåldern tillsvidare skall fastställas till 55 år samt att de skola rekryteras bland det fast anställda manskapet och tillsättas medelst konstitutiorial. Såsom tjänstetitel har föreslagits överfurir vid såväl armén som kustartilleriet.

I de avgivna yttrandena över förslaget om inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl har detsamma tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga hörda myndigheter och sammanslutningar. Chefen för armén har emellertid föreslagit ytterligare fyra långtjänstunderbefälsbefattningar, nämligen för stridsvagnshantverkare vid Göta pansarlivgardes kompani på Gotland samt för kasernfurir, hovslagare och beridare vid ridskolan. En redogörelse för innehållet i de avgivna yttrandena återfinnes i propositionen (s. 11—14).

Vidkommande därefter frågan om *utnyttjande av värnpliktiga såsom truppinstruktörer* har underbefälsutredningen verkställt en undersökning av möjligheterna för ett dylikt utnyttjande men anmält, att resultatet av denna undersökning givit vid handen, att förutsättningar icke förefinnas att införa ett dylikt system. Dock har utredningen ansett, att vissa av utredningen skisserade vägar för ett effektivare utnyttjande av de värnpliktiga vid flottan borde göras till föremål för närmare undersökningar av vederbörande marina myndigheter. Den av underbefälsutredningen verkställda undersökningen i denna fråga har i de avgivna utlåtandena icke mött erinran från något håll.

I enlighet med sina direktiv har underbefälsutredningen även undersökt möjligheterna för *fast anställt manskaps ersättande med civil personal*.

Utredningen har framhållit, att det vid prövning av denna fråga såvitt avser armén visat sig, att fast anställt manskap endast i relativt ringa utsträckning utnyttjades i befattningar av sådan karaktär, att ett ersättande med civil arbetskraft kunde tänkas äga rum. Civil personal borde icke utnyttjas inom utbildningsarbetet liksom icke heller annat än undantagsvis inom yrkestjänstens område, d. v. s. såsom beställningsmän. De befattningar, där ett utbyte mot civil arbetskraft kunde förordas, återfunnes huvudsakligen inom stabs- och förvaltningstjänstens område. Utredningen ansåge, att civil personal lämpligen kunde ersätta fast anställt manskap i följande befattningar och tjänsteuppgifter: biträde åt regementskassören, skjutbanefurir vid samtliga infanteriregementen utom Svea livgarde (civil benämning vaktmästare vid skjutbana), hovslagare vid arméstabens stall, remontryttare vid kavalleriet och det hästanspända artilleriet, remontskötare vid kavalleriet samt telegrafister vid försvarsväsendets radioanstalt.

Utredningen har efter verkställd utredning ansett sig böra föreslå, att tillhoppa 294 civila befattningar inrättas i angivet syfte. Av de föreslagna civila

befattningarna avses 150 för remontryttare vid kavalleriet och artilleriet samt 57 för remontskötare vid kavalleriet. Beträffande underbefälsutredningens uttalanden i fråga om de olika befattningarna hänvisas till betänkanudet, s. 57—60.

I fråga om löneställningen för de civila remontryttarna har utredningen som sin uppfattning framhållit, att det måste anses vara av stor betydelse, att rekryteringen av remontryttarna skedde uteslutande bland dem som hade fallenhet och intresse för denna uppgift, och förordat, att befattningshavarna placerades i lönegraden MEO 6.

Beträffande frågan om remontskötarnas löneställning ansåge sig utredningen böra förorda, att denna bleve densamma som för övriga civila handräkningsmän, d. v. s. reglerad genom kollektivavtal.

För övriga civila befattningar har utredningen föreslagit följande lönegradsplaceringar, nämligen för biträde åt regementskassören MEO 2, för vaktmästare vid skjutbana MEO 5 samt för telegrafister vid försvarsväsendets radioanstalt MEO 10.

De föreslagna befattningarnas fördelning mellan olika förband framgår närmare av en i utredningens betänkande, s. 75, intagen tablå.

Vidkommande frågan om fast anställt manskaps ersättande med civil personal vid marinen har utredningen framhållit, att vid flottan möjlighet därtill föreläge endast beträffande den i land tjänstgörande personalen, enär ombord å fartygen ett dylikt utbyte på grund av tjänstens krav icke kunde genomföras. På grundval av verkställda undersökningar har underbefälsutredningen ansett sig kunna föreslå, att tillhopa 69 för fast anställt manskap avsedda befattningar skola bestridas av civil personal. Av befattningarna ha 14 avsetts för kvinnlig personal och föreslagits skola inplaceras i lönegraden MEO 2.

Utredningen har slutligen framhållit att, sedan den inom flera områden pågående eller planerade omorganisationen av tjänsten vid örlogsstationerna avslutats och fredsbesättningslistor fastställts, frågan om utbyte av fast anställt manskap mot civil arbetskraft vid flottan borde upptagas till förnyat övervägande.

Vid kustartilleriet kan enligt utredningens uppfattning civil personal icke komma till användning inom yrkestjänstens område eller i utbildningsarbetet, och vad angår befattningar inom stabs- och förvaltningstjänstens område har utredningen icke ansett sig kunna framlägga något förslag med hänsyn till pågående utredning rörande förvaltningsorganisationen vid kustartilleriet.

Underbefälsutredningens förslag rörande lämpligheten av att utnyttja civil personal i stället för fast anställt manskap ha i några yttranden mött gensagor.

Sälunda har överbefälhavaren ansett det något tvivelaktigt, om till civil personal borde överflyttas alla de befattningar, som utredningen föreslagit. Vissa befattningar borde i stället avses för långtjänstunderbefäl. Chefen för armén har uttalat liknande uppfattning. Befattningarna för remontryttare och för vaktmästare vid vissa skjutbanor borde upprätthållas av långtjänstunder-

befäl. Remontskötarna borde anställas med lön såsom tjänstemän och icke enligt kollektivavtal. Regementskassörernas biträden borde hänföras till lönegraden MEo 4.

Chefen för marinen har på anförda skäl ansett sig kunna tills vidare tillstyrka inrättande av allenast 13 av de civila befattningar, som underbefälsutredningen föreslagit för flottan.

Svenska officersförbundet har endast tillstyrkt inrättande av de 64 befattningar, som avsåges för kvinnlig personal. För övriga föreslagna civila befattningar kunde enligt förbundets mening anföras tungt vägande skäl för att befattningshavarna ifråga borde vara militärer. För dessa befattningar borde avses långtjänstunderbefäl.

Försvarets civila tjänstemannaförbund har däremot i princip biträtt utredningens förslag men framställt vissa erinringar mot de för befattningshavarna föreslagna lönevillkoren.

Försvarets civilförvaltning, försvarsväsendets lönenämnd, statskontoret, försvarsväsendets underbefälsförbund och försvarsverkens civila personals förbund hava även framställt vissa erinringar mot de av underbefälsutredningen föreslagna lönevillkoren för vissa befattningshavare.

I fråga om *personalstaternas sammansättning, kostnadsberäkningar m. m.* har underbefälsutredningen framhållit, bland annat, att den för armén i 1942 års försvarsbeslut beräknade manskapsstaten vid en genomsnittlig anställningstid av fem år kommer att fordra en årlig nyrekrytering av 2 400 man. För krigsmakten i dess helhet skulle under samma förutsättning nyrekryteringsbehovet komma att uppgå till 4 600 man per år. Vid bifall till utredningens förslag — inrättande vid armén av beställningar för långtjänstunderbefäl och av vissa civila befattningar i utbyte mot manskapsbeställningar — skulle arméns nyrekryteringsbehov komma att nedgå till 1 900 man.

Vid armén har utredningen ansett, att en ytterligare begränsning av den årliga nyrekryteringen av fast anställt manskap skulle kunna vinnas genom en ökning av antalet underofficersbeställningar. Utredningen hade uppmärksammat, att 1941 års försvarsutredning vid beräklandet av befälsbehovet vid armén tillämpat den sedermera godtagna principen, att befattningarna som plutonchefer (motsvarande) till $\frac{2}{3}$ skulle bestridas av officerare och till $\frac{1}{3}$ av sergeanter, medan befattningarna som plutonchefs ställföreträdare (motsvarande) till $\frac{1}{3}$ skulle bestridas av sergeanter och till $\frac{2}{3}$ av furirer. 1930 års försvarskommission, vars beräkningar i detta avseende i allt väsentligt godtagits, hade däremot utgått från att sistnämnda befattningar skulle bestridas till hälften av underofficerare och till hälften av furirer.

Med åberopande av ett av lantförsvarets utbildningskommission gjort uttalande om betydelsen av att äga tillgång till kvalificerade ställföreträdare och med hänsyn till önskvärdheten av att ytterligare begränsa det årliga rekryteringsbehovet av fast anställt manskap, har utredningen ansett sig böra förorda, att antalet underofficerare inom arméorganisationen ökas i sådan utsträckning, att befattningarna såsom plutonchefs ställföreträdare (motsvarande) till hälften kunna bestridas av underofficerare

mot av 1941 års försvarsutredning angivna $\frac{1}{3}$ sergearter. Härför skulle enligt av utredningen gjorda undersökningar krävas en utökning av underofficerskadern vid armén med 177 beställningar. I syfte att bibehålla oförändrade beföringsmöjligheter inom underofficerskåren borde $\frac{1}{3}$ av ifrågavarande beställningar uppföras i lönegraden UO 2 och $\frac{2}{3}$ i lönegraden UO 1. I samband härmed borde enligt utredningens uppfattning beställningarna i lönegraden Ma 3 reduceras i motsvarande mån, antalet beställningar i lönegraden Ma 2 med omkring hälften och antalet beställningar i lönegraden Ma 1 med omkring 125 % av de sålunda föreslagna underofficersbeställningarna. I så fall skulle arméns årliga nyrekryteringsbehov nedgå från beräknade 2 400 till 1 850 vid en genomsnittlig anställningstid av fem år och från beräknade 2 400 till 1 550 vid en genomsnittlig anställningstid av sex år. Den föreslagna ökningen av antalet underofficersbeställningar syntes efter uppsättningsperiodens slut vara möjlig att genomföra utan ökning av lokalutrymmen eller lärarkrafter vid försvarets läroverk och arméns underofficersskola.

Med beaktande av synpunkter, som anförts, har utredningen uppgjort förslag till manskapsstater för armén och marinen.

Såvitt avser armén ha två alternativa förslag upprättats, det ena med utgångspunkt från att 903 beställningar för långtjänstunderbefäl och 294 befattningar för civil personal inrättas samt det andra med beaktande jämväl av förslaget om inrättande av 177 beställningar för underofficerare. Förslagen till manskapsstater, vilka såsom bilagor (bil. 1 och 2) fogats vid propositionen, innebära att antalet beställningar i lönegraderna Ma 1—3 skulle minskas med 2 512 (2 980 om antalet underofficerare utökas) i förhållande till de i försvarsbeslutet för genomförd organisation beräknade staterna.

Utredningen har föreslagit, att beställningarna för långtjänstunderbefäl samt befattningarna för remontryttare och remontskötare skola — enligt en i betänkandet, s. 77, intagen plan — inrättas successivt under budgetåren 1944/45—1948/49, medan övriga civila befattningar ha föreslagits skola tillkomma under budgetåret 1944/45 och tillsättas omkring den 1 oktober 1944.

Manskapsstaterna vid flottan — med undantag för högbåtsmännen — skulle enligt utredningens förslag vid genomförd organisation erhålla den sammansättning som framgår av en i propositionen å s. 28 intagen tablå.

Inrättandet av beställningar för långtjänstunderbefäl vid kustartilleriet borde enligt utredningens mening ske under en femårsperiod, varvid för budgetåret 1944/45 borde upptagas 21 beställningar och för budgetåren 1945/46—1948/49 ytterligare respektive 17, 12, 9 och 8 beställningar. Beträffande manskapsstaterna i övrigt under nämnda tidsperiod har utredningen anført, att antalet beställningar för kontraktsanställt manskap under övergångstiden bör minskas, varvid motsvarande principer som vid armén i stort synas kunna följas. Antalet beställningar i lönegraden Ma 3 skall sålunda nedgå från 601 till 557, antalet beställningar i lönegraden Ma 2 från sammanlagt 306 till sammanlagt 283 samt antalet beställningar i lönegraden Ma 1 från 950 till 850. Utredningen har framhållit, att den av utredningen förordade minskningen av antalet beställningar i lönegraden Ma 1 för tillgodoseende av

kustartilleriets personalbehov borde kompenseras med en ökning av kustartilleriets värnpliktskontingent med 50 värnpliktiga årligen.

Underbefälsutredningen har beräknat, att de årliga löneutgifterna för armén och marinen vid genomförande av utredningens förslag skulle minska med i runt tal 775 000 kronor (vid föreslagen ökning av antalet underofficerare vid armén 950 000 kronor).

I anslutning till de uppgivna beloppen har utredningen framhållit vissa omständigheter, som påverka beräkningen av lönekostnadsminskningen. Därjämte har utredningen framhållit, att vissa kostnadsminskningar uppkomma även å anslagen till rekrytering och avskedspremier.

I yttrandena över underbefälsutredningens förslag i nu förevarande del har framhållits i huvudsak följande.

Överbefälhavaren har tillstyrkt förslaget om ökning av antalet underofficerare vid armén och i samband därmed stående minskning av antalet manskapsbeställningar. Ökningen av kustartilleriets värnpliktskontingent har ej heller mött erinran från hans sida. Beträffande tiden för övergången till den nya personalorganisationen har överbefälhavaren gjort vissa erinringar.

Chefen för armén har icke haft något att erinra mot förslaget i nu förevarande del.

Chefen för marinen har avstyrkt utredningens förslag om minskning av flottans manskapsstater men däremot tillstyrkt förslaget, i vad det avser kustartilleriets manskap. I detta sammanhang har marinchefen ifrågasatt en ökning av avskedspremierna för manskap, som avgår efter längre anställningstid än 9 år, enär kvarstående i tjänst under längre tid minskar nyrekryteringsbehovet.

Försvarets civilförvaltning har, bland annat, ifrågasatt, att vissa underofficerare skulle anställas såsom extra ordinarie befattningshavare.

Statskontoret har funnit det svårt att bedöma riktigheten av de sakkunnigas kostnadsberäkningar och har därjämte framhållit, att en utökning av antalet överfurirer och underofficerare minskar elasticiteten i personalorganisationen.

Försvarsväsendets underbefälsförbund har tillstyrkt underbefälsutredningens förslag om ökning av antalet underofficerare och även förslaget till nya manskapsstater.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

De förslag till manskapsstater vid de olika försvarsgrenarna, som i anslutning till 1941 års försvarsutrednings förslag framlades i 1942 års försvarsproposition och av riksdagen biträdades, inneburo avsevärda ökning i förhållande till de då befintliga manskapskadrerna. Redan vid förslagets framläggande stod det klart, att manskapskadrernas utökning var förenad med nackdelar ur olika synpunkter. Det avsevärda rekryteringsbehovet — vilket vid genomförd organisation kan uppskattas till mellan 4 500 och 5 000 man per år — måste sålunda, åtminstone under tider med god arbetstillgång på den allmänna arbetsmarknaden, bli svårt att tillgodose. Med hänsyn till att endast en del av det fast anställda manskapet beräknats kunna erhålla fortsatt anställning inom försvaret efter kontraktstidens utgång, måste vidare den årliga avgången av fast anställt manskap bli avsevärd. Som följd härav

kunna ökade svårigheter beräknas uppkomma för samtliga avgående att er- hålla civilanställning. I enlighet med vad som förutsattes i försvarspropo- sitionen tillkallades därför år 1942 särskilda sakkunniga att verkställa utred- ningar i berörda frågor. Utredningsarbetet har bedrivits inom två olika sak- kunnigutredningar, 1942 års underbefälsutredning och 1942 års civilanställ- ningssakkunniga. Underbefälsutredningen har haft till uppgift att närmare överväga vissa åtgärder i syfte att minska underbefälskadern, medan civil- anställningssakkunniga utrett frågor rörande manskapsrekryteringen och civilanställningen. Samråd har ägt rum mellan de båda utredningarna.

1942 års underbefälsutredning har nu slutfört sitt uppdrag, medan civil- anställningssakkunniga — vilka den 1 februari 1944 avgivit betänkande med förslag rörande manskapsrekryteringen och civilanställningsorganen — ännu icke slutfört utredningen beträffande erforderliga civilanställningsåtgärder i övrigt. Till frågan om rekryterings- och civilanställningsorganen återkom- mer jag i annat sammanhang. I det följande avser jag att taga ställning till underbefälsutredningens förslag.

Underbefälsutredningen har framlagt förslag om inrättande av ett antal manskapsbeställningar med pensionsrätt i lönegraden Mb 1 vid armén och kustartilleriet samt av ett antal nya befattningar för civil personal vid armén och flottan. Utredningen har jämväl ifrågasatt en utökning av underofficers- kadern vid armén. Genom de föreslagna åtgärderna skulle enligt utredningens förslag manskapsstaterna vid armén och marinen kunna icke oväsentligt redu- ceras. Med hänsyn till förhållandena inom flygvapnet under dess uppsätt- ningsperiod har utredningen ansett sig icke kunna föreslå motsvarande åtgärder inom nämnda försvarsgren. Att märka är för övrigt, att redan i försvars- beslutet förutsatts inrättande av ett icke ringa antal beställningar i lönegraden Mb 1 vid flygvapnet.

I enlighet med givna direktiv har underbefälsutredningen jämväl under- sökt, huruvida värnpliktiga skulle kunna efter fullgjord värnpliktstjänstgöring genom fortsatt frivillig tjänstgöring ersätta fast anställt manskap i värnplikts- utbildningen. Utredningen har emellertid ansett sig icke kunna förorda an- ställande av värnpliktiga såsom truppinstruktörer. Till denna uppfattning kan jag ansluta mig. Av den verkställda utredningen synes nämligen tydligt framgå, att förutsättningar för en rekrytering i erforderlig omfattning av en truppinstruktörskader bland värnpliktiga, som kunna ifrågakomma för instruk- tørsverksamhet, icke kunna beräknas föreligga. Det må nämnas, att vid en av underbefälsutredningen verkställd enquête bland värnpliktiga, som uttagits till befälsutbildning vid armén, allenast 4 värnpliktiga av 2 983 tillfrågade förklarat sig villiga att fortsätta värnpliktstjänstgöringen i de två år, som utredningen ansett erforderliga för att syftet med truppinstruktörskaderns inrättande skulle uppnås.

De av underbefälsutredningen framlagda förslagen rörande inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl vid armén och kustartilleriet och av civila befattningar synas mig i huvudsak väl avvägda. Genom dessa åtgärder skulle vinnas, förutom minskning av manskapskadern, en avsevärd besparing i årskostnaderna för försvaret. Enär chefen för marinen icke ansett sig kunna tillstyrka, att manskapskadern vid flottan minskas genom anställande av civil personal i vissa befattningar, vill jag däremot icke för närvarande förorda, att i angivet syfte inrättas civila befattningar vid flottan. Denna fråga synes emellertid böra ägnas fortsatt uppmärksamhet inom marinledningen, sedan närmare hållpunkter förebragts rörande flottans behov av fast anställt manskap under fredstid.

Underbefälsutredningens förslag innebär, att vid armén skulle inrättas 903 beställningar för långtjänstunderbefäl — överfurirer — i lönegraden Mb 1,

medan antalet sådana beställningar vid kustartilleriet skulle utgöra 67. Ehuru antalet beställningar lärer böra slutligt fastställas i vanlig ordning i samband med prövningen av personalstaterna i övrigt för de olika budgetären, anser jag mig kunna i princip ansluta mig till underbefälsutredningens ifrågasvarande förslag.

I enlighet med vad arméchefen föreslagit synas emellertid överfurirsbeställningar böra avses jämväl för en stridsvagnshantverkare vid Göta pansarlivgardes kompani på Gotland samt för befattningarna såsom kasernfurir, hovslagare och beridare vid ridskolan. Enligt de grunder som utredningen tilllämpat bör antalet beställningar i lägre lönegrader vid Göta pansarlivgarde kunna minskas med 1 i lönegraden Ma 3 och 1 i lönegraden Ma 1. I avsaknad av närmare utredning kan jag däremot icke för närvarande bedöma, i vad mån tillkomsten av överfurirsbeställningar vid ridskolan kan beräknas föranleda minskning av antalet manskapsbeställningar vid truppförbanden. Jag återkommer i det följande till en av arméchefen ifrågasatt ytterligare utökning av antalet överfurirer.

Överfurirsbeställningarna böra som nämnts hänföras till lönegraden Mb 1 och bliva därmed förenade med pensionsrätt. Anledning synes mig icke föreligga att, på sätt underbefälsförbundet föreslagit, hänföra en del beställningar till högre lönegrad. De nya beställningarna böra avses för de av utredningen angivna befattningarna jämte nyssberörda fyra ytterligare befattningar. Det synes böra övervägas, huruvida icke på sätt överbefälhavaren föreslagit särskilda bestämmelser, jämväl avseende redan befintliga beställningar i samma lönegrad, böra meddelas om vilka befattningar som skola upprätthållas av långtjänstunderbefäl. I enlighet med underbefälsutredningens förslag böra överfurirsbeställningarna rekryteras bland det fast anställda manskapet med furirskompetens och tillsättas medelst konstitutorial, varvid bör krävas viss tjänsteålder. Huruvida beställningarna under en övergångsperiod böra rekryteras jämväl bland f. d. fast anställda synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra. Jag vill emellertid framhålla, att ett medgivande därtill skulle delvis motväga syftet med beställningarnas inrättande. Ehuru jag delar utredningens uppfattning, att överfurirsbeställningarna icke böra utnyttjas såsom passagegrad i avvaktan på underofficersbefordran, ställer jag mig tveksam till utredningens förslag, att till förhindrande härav den som mottagit befordran till överfurir skulle avsäga sig möjligheten till underofficersbefordran. Det lärer emellertid icke vara erforderligt att i detta sammanhang taga slutlig ställning till denna fråga, vilken lärer ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra. I likhet med underbefälsutredningen anser jag icke, att nu bör övervägas någon ändring av den för beställningshavare i lönegraden Mb 1 bestämda pensionsåldern, 55 år.

Vad härefter angår frågorna om fast anställt manskaps ersättande å vissa befattningar med civil personal har jag som nyss nämnts ansett mig icke för närvarande kunna tillstyrka sådana åtgärder beträffande flottan. Enär utredningen funnit sig icke kunna för närvarande föreslå inrättande i angivet syfte av civila befattningar vid kustartilleriet, återstår alltså att pröva utredningens förslag om anställande av ytterligare civil personal vid armén.

Utredningens förslag i detta hänseende innebär, att för vissa angivna befattningar, vilka för närvarande upprätthållas av fast anställt manskap, skulle avses civil personal. Enligt utredningens beräkningar skulle för ändamålet anställas 294 civila befattningshavare, varav 237 med avlöning enligt löneplanen MEo i militära icke-ordinariereglementet och 57 med anställning enligt kollektivavtal.

Förslaget har mött gensagor från olika håll såväl med avseende på frågan, om civil eller militär personal bör avses för ifrågasvarande befattningar, som

ock beträffande lönegradsplaceringar och anställningsvillkor för de olika befattningarna.

Vad då först angår frågan, för vilka befattningar civil personal bör avses, har chefen för armén i sitt yttrande framhållit, att för befattningarna såsom vaktmästare vid skjutbana och såsom remontryttare lämpligen borde avses överfurirer i stället för civila. Samma uppfattning har hävdats av överbefälhavaren, som emellertid icke framställt något yrkande i denna fråga utan endast uttalat, att största hänsyn borde tagas till försvarsgrenschefens åsikt härutinnan.

De skäl, som anförts för att ifrågavarande skjutbanepersonal bör vara militär, ha synts mig bärande, och jag förordar därför, att de civila 18 befattningar i lönegraden MEo 5, som av utredningen föreslagits, utbytas mot samma antal beställningar i lönegraden Mb 1. Det sammanlagda antalet överfurirer vid armén skulle därigenom komma att uppgå till $(903 + 4 + 18 =) 925$.

Däremot kan jag icke biträda förslaget, att jämväl för remontryttarna skulle avses överfurirsbeställningar. Till stöd för detta förslag har bland annat anförts, att dessa befattningshavare i samband med utbildningen måste stå under militärt kommando samt att remondressyravdelningarna skola kunna användas som demonstrationsobjekt i utbildningsarbetet och därför äro att betrakta såsom rent militära förband. En olägenhet med utredningens förslag anses även vara, att en del remonter skola ridas av officerare och underofficerare samt att det icke ur disciplinär synpunkt kan anses lämpligt att i en och samma utbildningsavdelning sammanföra militär och civil personal. Ett bifall till ifrågavarande förslag skulle emellertid innebära, att till överfurirer skulle befordras manskap utan furirskompetens. Åtskilliga av de för dessa befattningar lämpligaste torde nämligen sakna furirskola. Enär avsteg från de angivna kompetensvillkoren icke bör ske, om detta ej är alldeles nödvändigt, och jag icke funnit de för användande av militär personal i ifrågavarande befattningar anförda skälen övertygande, anser jag mig böra ansluta mig till underbefälsutredningens förslag, att för ändamålet skola inrättas civila befattningar i lönegraden MEo 6. Mot de av utredningen tillämpade grunderna för beräkningen av personalbehovet har jag intet att erinra.

Jämväl övriga av underbefälsutredningen föreslagna civila befattningar vid armén synas böra inrättas med i betänkandet angiven löneställning, dock att biträde åt regementskassör i enlighet med arméchefens och försvarets civilförvaltnings förslag bör inplaceras i lönegrad MEo 4. Signalister vid försvarsväsendets radioanstalt böra liksom övrig extra ordinarie personal vid anstalten hänföras till civila icke-ordinariereglementet och inplaceras i lönegrad Eo 10. De av arméchefen berörda olägenheterna beträffande anställande enligt kollektivavtal av civila remontskötare synas mig böra närmare övervägas vid pågående förhandlingar rörande anställningsvillkoren för arméns civila handräkningspersonal.

Underbefälsutredningen har föreslagit att, i syfte att ytterligare nedbringa antalet manskapsbeställningar vid armén, antalet underofficersbeställningar skulle icke oväsentligt utökas. Enär inga nya beställningar avses böra tillkomma redan under budgetåret 1944/45, är det icke erforderligt att i detta sammanhang taga slutlig ställning till ifrågavarande förslag, vilket emellertid synes böra närmare övervägas vid prövningen av arméns personalbehov för budgetåret 1945/46. Därvid bör, såsom försvarets civilförvaltning framhållit, undersökas, huruvida en del av de ifrågasatta nytillkommande beställningarna kunna göras extra ordinarie.

De av underbefälsutredningen anförda synpunkterna i fråga om det successiva genomförandet av utredningens förslag ha icke givit mig anled-

ning till erinran. För budgetåret 1944/45 böra alltså tillkomma det antal överfurirsbeställningar, som av utredningen föreslagits, samt därtöfver de 22 beställningar, som av mig i det föregående ytterligare tillstyrkts. I enlighet härmed böra för nästa budgetår uppföras 303 sådana beställningar å arméns personalförteckning och 21 beställningar å marinens personalförteckning. Ehuru jag icke ännu tagit slutlig ställning till utredningens förslag rörande utökning av underofficerskadern vid armén, torde det förslag till manskapsstater, som av utredningen upprättats med utgångspunkt från att underofficersbeställningarna tillkomma (bil. 2) kunna i huvudsak läggas till grund för beräkningen av manskapsstaterna för nästa budgetår. Beträffande kustartilleriets manskapskader har utredningen icke framlagt något utformat förslag. Enligt vad jag under hand erfarit från marinledningen torde emellertid inrättandet av föreslagna 21 överfurirsbeställningar böra motsvaras av en minskning i förhållande till de av marinförvaltningen föreslagna manskapsstaterna för nästa budgetår med 13 furirer, 8 korpraler och 32 meniga. Jag återkommer till dessa frågor i samband med anmälan av arméns och marinens avlöningsanslag för nästa budgetår.

Enligt de av underbefälsutredningen verkställda kostnadsberäkningarna skulle den årliga besparingen efter genomförande av utredningens förslag till inrättande av nya överfurirsbeställningar och civila befattningar uppgå till i runt tal 985 000 kronor, varvid dock utredningen bortsett från de pensionsutgifter, som framdeles komma att uppstå på grund av förslagets genomförande. Även med beaktande av nämnda utgifter ävensom av de jämkningar i utredningens förslag, som av mig i det föregående föreslagits och som medföra vissa kostnadsstegringar, torde de årliga besparingarna komma att uppgå till avsevärda belopp. Såsom förut framhållits är det emellertid främst andra skäl än de ekonomiska, som påkalla förslagens genomförande.

I enlighet med underbefälsutredningens förslag böra för nästa budgetår tillkomma samtliga av mig förordade civila befattningar med undantag av befattningarna för remontryttare och remontskötare, vilka i enlighet med utredningens förslag böra tillkomma successivt. I särskild bilaga (bil. 3) ha angivits de civila befattningar, som böra inrättas under budgetåret 1944/45. Jag förutsätter, att befattningarna tillsättas tidigast den 1 oktober 1944. Jag har för avsikt att vid anmälan av arméns avlöningsanslag för nästa budgetår föreslå, att dessa befattningar — med undantag av signalisterna, för vilka medel böra beräknas under försvarsstabens avlöningsanslag — uppföras å arméns personalförteckning för icke-ordinarie personal.

Underbefälsutredningen har framhållit, att den av utredningen föreslagna minskningen av antalet beställningar i lönegraden Ma 1 skall kompenseras genom ökning av kustartilleriets värnpliktskontingent med 50 värnpliktiga årligen. Häremot har överbefälhavaren förklarat sig icke ha något att erinra. Den jämkning av antalet manskapsbeställningar, som av mig föreslagits för nästa budgetår, torde dock icke kunna föranleda sådan ändring av tilldelningen av värnpliktiga till marinen, att marinens anslag på grund därav kunna nämnvärt påverkas.

I likhet med underbefälsutredningen anser jag, att det skulle vara önskvärt, om försvarets manskapsstater kunde ytterligare minskas. Jag förutsätter, att de militära myndigheterna, med beaktande av de synpunkter som utredningen i sådant hänseende anfört, närmare överväga dessa frågor och framlägga de förslag, som må finnas påkallade. Jämväl det av chefen för marinen framlagda förslaget om förhöjda avskedspremier efter 10—12 års anställningstid synes böra närmare övervägas, lämpligen i samband med bedömandet av de inledningsvis antydda civilanställningsfrågorna.

Utskottet.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skola beställningar för långtjänstunderbefäl i lönegraden Mb 1, överfurirer, inrättas till ett antal av 925 vid armén och 67 vid kustartilleriet. Vidare skola 276 civila befattningar tillkomma vid armén. Ett väckt förslag om ökning av antalet underofficerare vid armén med 177 skall tagas under närmare övervägande i samband med prövningen av arméns personalbehov för budgetåret 1945/46. I anslutning till dessa förändringar i personalorganisationen kan kadern av fast anställt manskap vid armén och kustartilleriet väsentligen minskas i förhållande till vad som beräknades i 1942 års försvarsbeslut med följd att avsevärda kostnadsbesparingar uppkomma.

Framhållas må att den i 1942 års försvarsbeslut beräknade manskapskadern av i runt tal 24 000 man, av vilka allenast omkring 1 000 skulle innehava pensionsberättigande anställningar, svårigen kan hållas fulltalig, då därför skulle fordras en årlig nyrekrytering av mellan 4 500 och 5 000 man. Ett nedbringande av kadern är därför önskvärt. Av de nu föreslagna ändringarna i arméns och marinens manskapsstater följer, att antalet manskapsbeställningar vid försvaret efter genomförd organisation kommer att uppgå till i runt tal 22 000 och att omkring 2 000 av dessa komma att innehava pensionsberättigande anställningar. Minskningen av de kontraktsanställdas antal kommer att medföra värdefull förbättring av framtidsmöjligheterna inom försvaret för kontraktsanställt manskap. Härav följer en minskad omsättning inom manskapsgruppen, d. v. s. minskat behov av nyrekrytering. Organisationsförändringen underlättar samtidigt civilanställningsfrågans lösning, då antalet avgående minskas. Utskottet finner bärande skäl tala till förmån för Kungl. Maj:ts förslag och tillstyrker detsamma.

I likhet med departementschefen finner utskottet önskvärt, att försvarets manskapsstater ytterligare minskas. De väckta frågorna om ökning av antalet högbåtsmän och förslaget att ersätta beställningshavare av manskapet med civila befattningshavare vid flottan böra därför, såsom departementschefen förutsätter, bliva föremål för ytterligare överväganden. Jämväl andra eventuella möjligheter i syfte att begränsa manskapskadern synas böra bliva föremål för undersökning.

Utskottet har icke något att erinra mot att beställningar för överfurirer i lönegraden Mb 1 i manskapsavlöningsreglementet införas till det av departementschefen förordade antalet eller mot den för dessa beställningshavare föreslagna pensionsåldern. Rörande villkoren för tillträde till dessa beställningar bör Kungl. Maj:t äga meddela föreskrifter.

Mot de föreslagna nya civila befattningarna vid armén och de förordade lönevillkoren för dessa har utskottet ej heller funnit skäl till erinran.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må besluta, att arméns och marinens manskapsstater skola utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad

av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 25 februari 1944 anförts.

Stockholm den 5 maj 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Gränebo, Lindström, Bernhard Nilsson, Bäckström, Holmström, Heiding, Gustaf Iwar Anderson, Gillström* och *Johan Eric Ericson*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Pettersson* i Dahl, *Mårtensson, Hall, Wallentheim, Nilsson* i Steneberg, *Staxäng, Lindholm* och *Eriksson* i Frägsta.
